

ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ

Защитата на личните данни и зачитането на правото на личен живот са важни основни права. Европейският парламент винаги е подчертавал необходимостта от намиране на баланс между засилването на сигурността и защитата на правата на човека, в т.ч. защитата на личните данни и правото на неприкосновеност на личния живот. Новите правила на ЕС за защита на данните, които укрепват основните права на гражданите и опростяват правилата, приложими за дружествата в цифровата епоха, влязоха в сила през май 2018 г.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Член 16 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС);

Членове 7 и 8 от Хартата на основните права на ЕС.

ЦЕЛИ

Съюзът трябва да гарантира последователното прилагане на основното право на защита на данните, заложено в Хартата на основните права на ЕС. Необходимо е да се затвърди позицията на ЕС относно защитата на личните данни на физическите лица в контекста на всички политики на ЕС, включително по отношение на правоприлагането и превенцията на престъпността, както и в международните отношения, особено в световно общество, характеризиращо се с бързи технологични промени.

ПОСТИЖЕНИЯ

А. Институционална рамка

1. Договорът от Лисабон

Преди влизането в сила на Договора от Лисабон законодателството в областта на пространството на свобода, сигурност и правосъдие беше разделено между първия стълб (защита на данните за лична или търговска цел чрез използване на метода на Общността) и третия стълб (защита на данните за целите на правоприлагането, на междуправителствено равнище). Оттук и процесът на вземане на решения в тези две области следваше различни правила. Структурата на стълбовете изчезна с Договора от Лисабон, който предоставя по-стабилна основа за развитието на по-ясна и по-ефективна система за защита на данните, като същевременно предвижда нови правомощия за Европейския парламент,

който става съзакондател. Член 16 от ДФЕС постановява, че Парламентът и Съветът определят правилата за защита на физическите лица по отношение на обработката на личните данни от страна на институциите, органите, службите и агенциите на Съюза, както и от държавите членки при извършване на дейности, които попадат в обхвата на правото на Съюза.

2. Стратегически насоки за пространството на свобода, сигурност и правосъдие

След програмите от Тампере и Хага (съответно от октомври 1999 г. и ноември 2004 г.) през декември 2009 г. Европейският съвет одобри многогодишната програма за пространството на свобода, сигурност и правосъдие за периода 2010—2014 г. В заключенията си от юни 2014 г. Европейският съвет определи стратегическите насоки за законодателното и оперативното планиране за идните години в рамките на пространството на свобода, сигурност и правосъдие съгласно член 68 от ДФЕС. Една от ключовите цели е по-добрата защита на личните данни в ЕС.

Б. Основни нормативни актове за защита на данните

1. Харта на основните права на Европейския съюз

В членове 7 и 8 от Хартата на основните права на ЕС зачитането на правото на личен живот и защитата на личните данни се признават като тясно свързани помежду си, но отделни основни права.

2. Съвет на Европа

а. Конвенция 108 от 1981 г.

Конвенция 108 на Съвета на Европа от 28 януари 1981 г. за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни е първият правно обвързващ международен акт, приет в областта на защитата на данните. Целта ѝ е да гарантира за всяко физическо лице „зачитане на неговите права и основни свободи и по-конкретно правото му на личен живот по отношение на автоматизираната обработка на лични данни, отнасящи се до него“. Протоколът за изменение на Конвенцията има за цел да разшири обхвата ѝ, да повиши нивото на защита на данните и да подобри нейната ефективност.

б. Европейска конвенция за правата на човека (ЕКПЧ)

Член 8 от Конвенцията от 4 ноември 1950 г. за защита на правата на човека и основните свободи въвежда правото на зачитане на личния и семейния живот, като постановява: „Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията“.

3. Действащи законодателни актове на ЕС за защита на личните данни

а. Общ регламент относно защитата на данните

Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) влезе в сила през май 2018 г. Правилата имат за цел осигуряването на защита на

всички граждани на ЕС от нарушения на неприкосновеността на личния живот и на данните в един все по-зависим от данните свят, като същевременно се създава все по-ясна и по-последователна уредба за предприятията. Правата на гражданите включват даването чрез ясно утвърдителен акт на съгласие данните им да бъдат обработвани, както и правото да получат ясна и разбираема информация за това; правото „да бъдеш забравен“: всеки гражданин може да поиска данните му да бъдат заличени; правото на прехвърляне на данни към друг доставчик на услуги (например при преминаване от една социална мрежа към друга); правото да се знае кога личните данни са били обект на хакерска атака. Новите правила се прилагат за всички дружества, осъществяващи дейност в ЕС, дори ако тези дружества са установени извън него. Освен това ще бъде възможно на дружествата, които нарушават правилата, да се налагат коригиращи мерки, например предупреждения и нареждания или глоби.

б. Директива относно правоприлагането в областта на защитата на данните
Директива (ЕС) 2016/680 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от компетентните органи за целите на предотвратяването, разследването, разкриването или наказателното преследване на престъпления или изпълнението на наказания и относно свободното движение на такива данни, и за отмяна на Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета влезе в сила през май 2018 г. Директивата защитава основното право на гражданите на защита на данните при използването на лични данни от правоприлагащите органи. Тя гарантира надлежната защита на личните данни на жертвите, свидетелите на престъпления и заподозрените в престъпление лица и улеснява трансграничното сътрудничество в борбата с престъпността и тероризма.

в. Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации

[Директива 2002/58/ЕО](#) на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2002 г. относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации (Директива за правото на неприкосновеност на личния живот и електронни комуникации) беше изменена с Директива 2009/136/ЕО от 25 ноември 2009 г.

Понастоящем се разглежда [новото предложение за регламент](#) на Европейския парламент и на Съвета относно зачитането на личния живот и защитата на личните данни в електронните съобщения и за отмяна на Директива 2002/58/ЕО (Регламент за неприкосновеността на личния живот и електронните съобщения).

г. Регламент относно обработката на лични данни от институции и органи на Съюза.

[Регламент \(ЕС\) 2018/1725](#) на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2018 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от институциите, органите, службите и агенциите на Съюза и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Регламент (ЕО) № 45/2001 и Решение № 1247/2002/ЕО влезе в сила на 11 декември 2018 г.

д. Членове, отнасящи се до защитата на данните, в специфични за сектора законодателни актове

В допълнение към основните законодателни актове за защита на данните, посочени по-горе, специфични разпоредби относно защитата на данните са установени и в специфични за сектора законодателни актове, като например:

- член 13 (Защита на личните данни) от Директива (ЕС) 2016/681 на Европейския парламент и на Съвета относно използването на резервационни данни на пътниците с цел предотвратяване, разкриване, разследване и наказателно преследване на терористични престъпления и тежки престъпления;
- глава VI (Гаранции за защита на данните) от Регламент (ЕС) 2016/794 на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2016 г. относно Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на правоприлагането (Европол);
- глава VIII (Защита на данните) от Регламент (ЕС) 2017/1939 на Съвета от 12 октомври 2017 г. за установяване на засилено сътрудничество за създаване на Европейска прокуратура.

4. Основни договорености на ЕС относно предаването на данни

а. Предаване на търговски данни: решения относно адекватността

По силата на член 45 от Общия регламент относно защитата на данните Комисията има правомощието да установи дали дадена държава извън ЕС предоставя адекватно ниво на защита на данните, било то в съответствие с националното законодателство или въз основа на международните ангажименти, които тази държава е поела.

Парламентът прие редица резолюции, в които изразява опасения във връзка с трансатлантическите потоци от данни

б. Рамково споразумение между ЕС и САЩ:

В рамките на процедурата за одобрение Парламентът участваше в процеса по одобрението на споразумението между САЩ и ЕС относно защитата на личната информация във връзка с предотвратяването, разследването, разкриването и наказателното преследване на престъпления, известно и като „рамково споразумение“. Целта на това споразумение е да се осигури високо равнище на защита на личната информация, която се предава в рамките на трансатлантическото сътрудничество на правоприлагането, а именно в борбата срещу тероризма и организираната престъпност.

в. Споразумения между ЕС и САЩ, ЕС и Австралия и ЕС и Канада относно резервационните данни на пътниците (PNR данни)

ЕС подписа двустранни споразумения със Съединените американски щати, Австралия и Канада относно резервационните данни на пътниците. Резервационните данни на пътниците включват информацията, която пътниците предоставят при резервацията на полети и при регистрацията си, както и

данните, които въздушните превозвачи събират за свои собствени търговски цели. Правоприлагащите органи могат да използват резервационните данни на пътниците в борбата с тежката престъпност и тероризма.

г. Програма на ЕС и САЩ за проследяване на финансирането на тероризма
ЕС подписа двустранно споразумение със САЩ относно обработката и предаването на данни за финансови съобщения от ЕС до САЩ за целите на Програмата за проследяване на финансирането на тероризма.

5. Разглеждане на свързани със защитата на данни аспекти в специфични за сектора резолюции

Редица резолюции на Парламента, отнасящи се до различни области на политиката, разглеждат и защитата на личните данни, за да се осигури последователност със законодателството на ЕС по отношение на защитата на личните данни и защитата на правото на неприкосновеност на личния живот в тези специфични сектори.

6. Надзорни органи на ЕС по защита на данните

Европейският надзорен орган по защита на данните (ЕНОЗД) е независим надзорен орган, който гарантира, че институциите и органите на ЕС спазват задълженията си във връзка със защитата на данните. Основните задължения на ЕНОЗД са упражняване на надзор, предоставяне на консултации и сътрудничество.

Европейският комитет по защита на данните (ЕКЗД), бившата работна група по член 29, е със статут на орган на ЕС, който има правосубектност и разполага с независим секретариат. ЕКЗД обединява националните контролни органи, ЕНОЗД и Комисията. ЕКЗД има широки правомощия да разрешава спорове между националните надзорни органи и да дава съвети и насоки относно ключови понятия от Общия регламент относно защитата на данните и Директивата относно правоприлагането в областта на защитата на данните.

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът изигра ключова роля при изготвянето на законодателството на ЕС в областта на защитата на личните данни, като превърна защитата на неприкосновеността на личния живот в политически приоритет. В рамките на обикновената законодателна процедура той работеше на равни начала със Съвета по реформата в областта на защитата на данните. Освен това Парламентът приключи работата си по последната важна част от пъзела — новия регламент за неприкосновеността на личния живот и електронните съобщения, и очаква от Съвета най-накрая да приключи своята работа, за да може преговорите да започнат.

Парламентът следи внимателно международните договорености относно предаването на данни. Било чрез процедурата на одобрение или чрез доклади по собствена инициатива той не пропуска възможност да изрази позицията си. Освен това, преди да проведе гласуването на споразумението между ЕС и Канада за резервационните данни на пътниците, в резолюцията си от 25 ноември 2014 г.

Парламентът реши да поиска становището на Съда на Европейския съюз, както е предвидено в член 218, параграф 1 от ДФЕС. В полученото в резултат на това становище, издадено на 26 юли 2017 г., Съдът постанови, че споразумението относно резервационните данни на пътниците не може да бъде сключено в настоящия си вид, тъй като някои от неговите разпоредби са несъвместими с основното право на защита на личните данни.

След като гарантира правилното въвеждане на правилата на ЕС за защита на данните, Парламентът най-вероятно сега ще пренасочи вниманието си към наблюдение на прилагането на законодателството.

Kristiina Milt
05/2019

